

Ca petalele merilor albi...*

O micromonografie critică a poetului damnat, rebel, cu destin tragic, dar rus (și românii au, după evenimentele din 1989, o rusofobie de tip original, ca și democrația lor, fiind ea, această rusofobie, îndreptată mai curând spre reperele culturale, spre valorile universale ale foștilor tovarăși de partid, decât spre grozăviile arlușești, paukeresți, staliniste/brejneviste ș.a.m.d.) pare cumva în contratimp cu ceea ce se petrece prin laboratoarele de creație ale cărturarilor români. S-ar putea pune întrebarea de ce un critic literar serios, cu o excelentă capacitate de analiză și sinteză, cum este Grigore Codrescu, nu ia pulsul literaturii occidentale, de ce nu privește, adică, numai spre apus, peste mări și oceane, ci se întoarce, parcă în răspăr, spre „luminile“ de la răsărit. Răspunsul trebuie căutat în atitudinea față de valori: criticul băcăuan n-a fost niciodată interesat de țara de proveniență a unui scriitor valoros, ci de contribuția acestuia la patrimoniul universal. Literatura bună nu are nici frontiere, nici culoare politică: ea **este** – dacă este – și atâta tot.

Dedicată „unui mare poet, dispărut într-o istorie confuză și tragică, la aniversarea a 125 de ani de la naștere“, micromonografia critică despre Serghei Esenin, „ultimul poet cu s-a-tu-n glas“ este scrisă cu acribie, meticolos și nu exhaustiv, ci prin selecția liniilor de forță ale existenței poetice a „huliganului“ care citea lumea în cheie religioasă – și aceasta, în plin stalinism. Grigore Codrescu își începe demersul critic cu un „Cuvânt către cititorul inițiat“: „Literatura rusă a fascinat nu doar prin densitatea valorilor de geniu, ori prin bogăția formelor stilistice, pe care le întâlnește iubitorul de literatură universală de la Antioh Cantemir și Gogol, până la Lev Nicolaevici Tolstoi sau Esenin“. Poetul este urmărit apoi în toate etapele scurtei sale vieți, contextul istoric/politic în care i se dezvoltă personalitatea ocupând doar atenția care i se cuvine pentru ilustrarea modului în care se formează un mare poet, uneori în ciuda ideologiilor, a luptelor politice, a clișeelelor de partid și de stat. Celebru

de la primele creații poetice publicate, Serghei Esenin, de la descinderea în peisajul literar moscovit până la sinuciderea (sau asasinarea) sa, a făcut valuri, a sfărâmat bariere, a avut „visuri, proiecte utopice și inițiative în viața literară a Rusiei leniniste“, a iubit și s-a risipit în beții și dezmaț, a evadat în Occident și s-a întors în patrie, chiar în condițiile în care i se cerea să abordeze „marea temă epică“ (revoluția în frunte cu Lenin); „or Esenin era creator de tematică, deci subversiv pentru semantica fixă a ideologiei“. Cum spunea și regretatul slavist Emil Iordache, citat de Grigore Codrescu, Esenin a scris într-o perioadă în care „Limbajul poetic, împreună cu poezii, fuseseră înconjurați cu sârmă ghimpată, iar lira anarhică eseniană nu putea să-și idealizeze nelibertatea“ (pag. 159).

Dintre cele opt capitole ale micromonografiei (la care se adaugă un „Epilog“ și o „Addenda“), se remarcă îndeosebi capitolul VII – „Reflexe românești ale creației lui Serghei Esenin: George Călinescu, Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Dinu Pillat și alții din contemporaneitate“; pentru cititorul român din zilele noastre, care nu mai frecventează atât de des bibliotecile, n-are cum să fie lipsită de interes, de exemplu, informația că George Călinescu are, în voluminoasa lui „Istorie a literaturii...“ (ediția din 1941 și următoarea, îngrijită de Al. Piru) un capitol „surprinzător pentru mulți, intitulat *Eseniniștii*“ sau că, dintre ei, se mai știe ceva despre George Lesnea, „un versificator harnic, căutător de cuvinte, fără a avea însă simț artistic“ (pag. 128) sau Virgil Carianopol, care, după o experiență suprarealistă, a ajuns la o poezie „tărăgănată, litanică, un fel de proză predicantă, în care, peste măruntele argezisme și baltazarisme, plutește atmosfera lui Esenin, ca și la G. Lesnea, cu bravada unei sănătăți brutale de hoinar și cu metaforismul bombastic (...) Prea mult creștinism proletar, adesea dizgrațios...“ (pag. 129).

Grigore Codrescu face muncă temeinică de arhivar și interpret al unor texte intrate în uitare, se ocupă

de „basarabeni“ (Alexei Mateevici, Pann Halippa, Tudor Plop-Ulmanu, Bogdan Istru), toți, inventariați de George Călinescu și intrați de mult în uitare publică, încercând, prin reconsiderări critice, o mai dreaptă așezare în lumea literară a unor voci lirice apropiate de sunurile eseniene. Traducerile, mai ales, sunt privite din perspectivă estetică și supuse unei judecăți de valoare care se bazează, onest, pe gradul (mai mare sau mai mic) de depărtare de textul original. Criticul băcăuan privește cu îngăduință ironică traducerile lui George Lesnea (poet care, pe de o parte, l-a făcut cunoscut pe Esenin publicului larg, cu o cultură medie, iar, pe de altă parte, l-a și trădat cel mai mult), dar apreciază tălmăcirile lui Zaharia Stancu (situat, poetic vorbind, mai aproape de adevăr) și pe cele semnate de Emil Iordache (regretatul profesor ieșean l-a valorizat cel mai corect, se pare, pe Serghei Esenin). Nu știm ce părere are domnul Grigore Codrescu despre traducerile realizate de poetul Leo Butnaru: fiindcă, dacă sunt de dată relativ recentă, este posibil ca ele să nu fi ajuns încă la Bacău (din câte știm, nici nu sunt cuprinse încă într-un volum de sine stătător).

Mai trebuie spus, înainte de a-l lăsa pe cititorul zilelor noastre să se apropie, cu ajutorul acestei micromonografii, de un poet rus genial, că Grigore Codrescu aduce în pagini analize stilistice pertinente, o bogată bibliografie, un „glosar de termeni“, precum și fotografii inedite. Rezultă o lucrare interesantă, documentată, scrisă cu dragoste (fără a cultiva vreun soi de sentimentalism nepotrivit cu aura de „rebel“ a poetului), un omagiu celui care își compunea un posibil – și emoționant – epitaful liric. „Eu nu regret nimic, nici nu chem, nici nu plâng./ Totul va trece ca petalele merilor albi“.

Valeria MANTA-TĂICUȚU

* Grigore Codrescu: „Serghei Esenin. Din Tenebrele morții, spre gloria universală“, Rovimed Publishers, 2019